

Pató Viktória Lilla

## Kritikus nyersanyag mint az új olaj?

Hatályba lépett az EU kritikus nyersanyagokról szóló rendelete. Hogyan érvényesül Európa a digitális és zöldátállítás alapvető nyersanyagai terén a globális versenyben, és miért befolyásolhatja ez a bővítéspolitikát?

Csakúgy, mint az Egyesült Államok és más nyugati országok, az EU-országok is felismerték sebezhetőségüket Kínával és más harmadik fél országokkal szemben a kritikus nyersanyagok tekintetében. Az orosz–ukrán háború, a Covid-19-világjárvány és a jelenlegi Kína–USA geopolitikai feszültség fokozta ezeket a sebezhetőségeket.

A *Green Deal* ipari terv részeként a Bizottság 2023. március 16-án javaslatot tett a kritikus nyersanyagokról szóló jogszabályra (Critical Raw Materials Act, CRMA), egy stratégiai dokumentumra annak érdekében, hogy garantálja az EU hozzáférését a kritikus nyersanyagok biztonságos, diverzifikált, megfizethető és fenntartható ellátásához. A rendeletet március 18-án fogadta el a Tanács, és 2024. május 23-án lépett hatályba.<sup>1</sup>

Az új jogszabály 34 „kritikus” elemet határoz meg, a könnyű és nehéz ritkaföldfémek mindegyike egynek számít. A listából tizenhét abszolút „stratégiai” jelentőségűnek minősül, köztük az elektromos hálózat tervezett bővítéséhez szükséges réz, a lítium és az akkumulátorokban használt egyéb elemek, valamint az állandó mágnesekben használt ritkaföldfémek egy csoportja.

A jogszabály, amelynek célja a kritikusnyersanyag-ellátási láncok diverzifikációja, a körforgásosság és a kutatás-fejlesztés ösztönzése, listázza azokat a kritikus, illetve stratégiai jelentőségű nyersanyagokat, amelyek létfontosságúak a zöld- és digitális átálláshoz, valamint a védelmi és az űripár szempontjából. Ezenfelül a rendelet referenciaértékeket határoz meg azt illetően, milyen uniós kapacitásokat kell kiépíteni a stratégiai nyersanyagellátási lánc mentén 2030-ig: a bányászat esetében ez a célérték az éves uniós felhasználás 10%-a, a feldolgozásra vonatkozóan az éves uniós felhasználás 40%-a, az újrafeldolgozás tekintetében pedig az éves uniós felhasználás 15%-a. Ami az egyes stratégiai fontosságú nyersanyagokat illeti, a feldolgozás bármely releváns

<sup>1</sup> Az Európai Unió Tanácsa 2024.

szakaszában az éves uniós szükségletnek legfeljebb 65%-a származhat egyetlen nem uniós országból.

Noha 2030-ra az EU célja, hogy megerősítse saját hazai kritikusnyersanyag-ellátási láncát bányászati, finomítási és újrahasznosítási kapacitásainak növelésével, az EU Bizottság azt is elismeri,<sup>2</sup> hogy a tagállamok nem képesek önellátók lenni a nyersanyagok tekintetében, és így az EU piacának nagy része továbbra is importra támaszkodik, ezért globális szerepvállalásának megerősítése érdekében partnerségi megállapodásokra törekszik a termelő országokkal, úgymint: Grönland,<sup>3</sup> Argentína,<sup>4</sup> Zambia és Kongó,<sup>5</sup> Ausztrália,<sup>6</sup> Kanada,<sup>7</sup> Üzbegisztán,<sup>8</sup> Ukrajna,<sup>9</sup> valamint az EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács együttműködési célkitűzései és a legutóbbi ülés megállapításai<sup>10</sup> között is szerepelnek a kritikus nyersanyagok ellátási láncával kapcsolatos intézkedések.

Amint az az Európai Unió gazdaságbiztonsági stratégiájában is szerepel, iparának és nyersanyag-kitermelésének előmozdítását tervezi kereskedelemvédelmi eszközeinek frissítése és olyan iparpolitikai kezdeményezések előterjesztése révén, mint a kritikus nyersanyagokról szóló törvény, a nettó nulla iparról szóló törvény vagy a chiptörvény.<sup>11</sup> Mivel azonban az EU nyersanyagkészletei korlátozottabbak, stratégiai ellátási láncai pedig szétszórtabbak, mint az Egyesült Államoké és Kínáé, gazdasági biztonsági stratégiájában a nyersanyag- és ipari partnerségekre is támaszkodnia kell.<sup>12</sup>

Mivel az energetikai átalakulás globális egzisztenciális kihívás, a világnak depolitizálnia kell a sikeréhez szükséges erőforrásokhoz való hozzáférés kérdését. Ezek a megállapodások az EU-stratégia azon nemzetközi kötelezettségvállalásának részét képezik, amely a rugalmasabb, diverzifikáltabb és kevésbé egy országtól függő kritikusásványianyag-ellátási lánc kialakítására irányul. A kínai kitettséget erősíti, hogy a stratégiaalkotás terén is előrébb jár az ázsiai

---

<sup>2</sup> Critical Raw Materials: Ensuring Secure and Sustainable Supply Chains for EU's Green and Digital Future 2023.

<sup>3</sup> EU and Greenland Sign Strategic Partnership on Sustainable Raw Materials Value Chains 2023.

<sup>4</sup> Global Gateway: EU and Argentina Step Up Cooperation on Raw Materials 2023.

<sup>5</sup> NEEMA 2024.

<sup>6</sup> EU and Australia Sign Partnership on Sustainable Critical and Strategic Minerals 2024.

<sup>7</sup> EU and Canada Set Up a Strategic Partnership on Raw Materials 2021.

<sup>8</sup> EU Establishes Strategic Partnership with Uzbekistan on Critical Raw Materials 2024.

<sup>9</sup> EU and Ukraine Kick-Start Strategic Partnership on Raw Materials 2021.

<sup>10</sup> Joint Statement EU-US Trade and Technology Council of 4-5 April 2024 in Leuven, Belgium 2024.

<sup>11</sup> European Commission 2023.

<sup>12</sup> LECOQ 2023.

állam, hiszen már több mint tizenöt éve fejleszti értéklánc-stratégiáját. Az európai integráció és Kína kapcsolata nem nullaösszegű játszma, noha az EU mint politikai entitás szeretne függetlenedni, a belső piacán található kis- és középvállalatok a kínai importtól erősen függenek, így a jelenleg fennálló viszonyrendszer teljes átalakítására van szükség a célkitűzések teljesítéséhez. Valójában azt a kérdést kell feltennünk, hogy kinek van szüksége a nyersanyagra, hiszen fontos tényező az is, hol van a gyártás, ezért a nyersanyagkihívásnál ez sokkal szélesebb körű problémára mutat rá: az ipari kihívásokra és a jövő technológiai szuperhatalmainak stabilizálódására.<sup>13</sup>

A kritikus fontosságú nyersanyagok többnyire az EU-n kívülről származnak. Az EU soha nem lesz önellátó, de az ellátás diverzifikálására törekszik.<sup>14</sup> Jelenleg egyes kritikus fontosságú nyersanyagok esetében az EU kizárólag egyetlen országtól függ: Kínából érkezik a nehéz ritkaföldfémek 100%-a, Törökország biztosítja az EU bórellátásának 98%-át, Dél-Afrika pedig a platinaszükséglet 71%-át. Az elkövetkező években – remélhetőleg inkább diplomáciával, mint háborúval – nyújtják be kritikusnyersanyag-igényeiket az államok egymásnak. Az Egyesült Államok főként Vietnámmal fűzné szorosabbra a kapcsolatot, amely Kína után a második legnagyobb ritkaföldfém-tartalékkal rendelkező ország. Grönland jelentős tartalékkal bíró uniós partner, bár az Egyesült Államok Geológiai Szolgálatával által becsült 1,5 millió tonnás lelőhely egy gyorsan olvadó jéghegy csúcsa lehet.<sup>15</sup>

A címben megjelenő kérdésre, miszerint a kritikus nyersanyagok és a ritkaföldfémek „új olajnak” tekinthetők-e, több szempontból igen lenne a válasz, azonban nem szabad megfeledkezni arról, hogy eltérnek az újrahasznosítási lehetőségeik. Míg tüzelőanyagként használva a kőolajat csak egyszer égetik el, mielőtt üvegházhatású szén-dioxiddá válna, addig a kritikus nyersanyagok, különösen a fémek újrahasznosíthatók.

Az Európai Tanács 2023. december 14-én hivatalosan megnyitotta a csatlakozási tárgyalásokat Ukrajnával. Ekkor és azóta is a bővítés felé tett lépések az orosz–ukrán háború miatt kialakult európai biztonsági fenyegetettségek és az európai értékek védelmének égisze alatt történnek, és sokkal kevesebb figyelmet kap az az érv, hogy a csatlakozástól milyen gazdasági biztonságot remélnek Európában. Az EU-bővítés stratégiai geogazdasági dimenziója egyre fontosabb eszközzé válhat a szétagoltabb és konfrontatívabb globális

---

<sup>13</sup> HODGSON 2024.

<sup>14</sup> GROHOL–VEEH 2023.

<sup>15</sup> CORDIER 2024.

gazdaság új korszakában, ahol a biztonsági megfontolások világszerte alakítják a nemzeti gazdaságpolitikákat.<sup>16</sup>

A Covid-19-válságot és a háború kitörését követő ellátásilánc-megszakadások és az energiaárak emelkedése bebizonyította, hogy az EU gazdasága sebezhető a külső függőségekkel szemben, miközben Kína és az USA tömegesen fektet be a stratégiai értékláncokba.

Már 2021-ben megszülettek az első lépések az ukrán együttműködésre, hiszen Ukrajna területén 117-féle ásvány található, az EU által kritikusnak minősített 34 nyersanyagból 22 található meg az országban.<sup>17</sup> Az Ukrajnával kötött stratégiai partnerség a kritikus elsődleges és másodlagos nyersanyagok és akkumulátorok teljes értékláncára kiterjedő tevékenységeket fog magában foglalni, és az EU kritikus nyersanyagokra vonatkozó cselekvési tervének célkitűzéseivel összhangban elősegíti mindkét fél diverzifikálását, megerősítését és biztonságát.<sup>18</sup> A partnerség meghatározó lesz a globális versenyképesség megőrzésében és az EU és Ukrajna ipara ellenálló képességének fejlesztésében is.<sup>19</sup>

A stratégiai partnerség célja három kulcsfontosságú terület kialakítása. Először is, a nyersanyag-kitermelés szakpolitikai és szabályozási kereteire összpontosít, különös figyelmet fordítva a környezeti és társadalmi hatások vizsgálatára. Másodszor, a partnerség célja az EU és Ukrajna közötti kritikus nyersanyagok és az akkumulátor-értékláncok integrálása. Ennek érdekében bevonja az Európai Kritikusnyersanyag-szövetséget és az Európai Akkumulátor Szövetséget a befektetések ösztönzésére. Végezetül, a partnerség a kutatás és az innováció szorosabb együttműködését is célozza mind a nyersanyag-, mind az akkumulátor-értékláncok mentén a Horizon Europe segítségével.

Mindezek alapján látszik, hogy Ukrajna csatlakozása növelheti az európai ipari rugalmassághoz és a zöldátálláshoz szükséges kritikus fémek és nyersanyagok európai beszerzését is. Az európai vállalatok már most is jelentős mennyiségű vasat és acélt importálnak Ukrajnából, és több beruházással az ország modernizálhatná és továbbfejleszthetné termelését.<sup>20</sup> Sőt, amellet, hogy Ukrajna számos kritikus nyersanyag – például titán és grafit – jelentős gyártója, meg akarja kezdeni gazdag réz- és lítiumlelőhelyeinek kiaknázását,<sup>21</sup>

---

<sup>16</sup> ZULEEG 2023.

<sup>17</sup> MOROZ [é. n.].

<sup>18</sup> EU and Ukraine Kick-Start Strategic Partnership on Raw Materials 2021.

<sup>19</sup> Commission Announces Actions to Make Europe's Raw Materials Supply More Secure and Sustainable 2020.

<sup>20</sup> UNGURU et al. 2022.

<sup>21</sup> BARICH 2023.

amelyeket például be lehetne építeni az EU akkumulátor-értékláncaiba, továbbá jelentős nikkel-, kobalt- és mangántartalékokkal is rendelkezik, amelyek nagymértékű kiaknázása esetén Ukrajna vezető szerepet tölthet be a kritikus nyersanyagok kitermelésében.

A diplomáciai eszközök mellett jogalkotás útján is sürgeti az Európai Unió a potenciálisan megbízhatatlan kritikusnyersanyag-beszállítóktól való függőségek csökkentését. Noha a stratégiaalkotásban járhatna előrébb, az ellátási láncok diverzifikálására tett partnerségi kísérletek az elmúlt egy évben jelentősen megnövekedtek több kontinens irányába is. A digitális és zöldjövőhöz elengedhetetlen alapanyagokért élénkülő globális verseny Ukrajna EU-csatlakozása melletti fontos érvként jelenhet meg, az ország értékes nyersanyag-lelőhelyei miatt.

2024. június 3.

### *Felhasznált irodalom*

- Az Európai Unió Tanácsa (2024): Stratégiai autonómia: a Tanács véglegesen jóváhagyta a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabályt. *Consilium*, 2024. március 18. Online: <https://consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2024/03/18/strategic-autonomy-council-gives-its-final-approval-on-the-critical-raw-materials-act/>
- BARICH, Anthony (2023): Metals and the Invasion: Ukraine Aims for Critical Minerals After the War. *S&P Global Market Intelligence*, 2023. február 21. Online: <https://spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/metals-and-the-invasion-ukraine-aims-for-critical-minerals-after-the-war-74205684>
- Commission Announces Actions to Make Europe's Raw Materials Supply More Secure and Sustainable (2020). *European Commission*, 2020. szeptember 3. Online: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_20\\_1542](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1542)
- CORDIER, J. Daniel (2024): Rare Earths. *Mineral Commodity Summaries*, 2024. január. Online: <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2024/mcs2024-rare-earths.pdf>
- Critical Raw Materials: Ensuring Secure and Sustainable Supply Chains for EU's Green and Digital Future (2023). *European Commission*, 2023. március 16. Online: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_23\\_1661](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661)
- EU and Australia Sign Partnership on Sustainable Critical and Strategic Minerals (2024). *European Commission*, 2024. május 28. Online: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_24\\_2904](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2904)
- EU and Canada Set Up a Strategic Partnership on Raw Materials (2021). *European Commission*, 2021. június 21. Online: [https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-and-canada-set-strategic-partnership-raw-materials-2021-06-21\\_en](https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-and-canada-set-strategic-partnership-raw-materials-2021-06-21_en)
- EU and Greenland Sign Strategic Partnership on Sustainable Raw Materials Value Chains (2023). *European Commission*, 2023. november 30. Online: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_23\\_6166](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6166)

## Kritikus nyersanyag mint az új olaj?

- EU and Ukraine Kick-Start Strategic Partnership on Raw Materials (2021). *European Commission*, 2021. július 13. Online: [https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-and-ukraine-kick-start-strategic-partnership-raw-materials-2021-07-13\\_en](https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-and-ukraine-kick-start-strategic-partnership-raw-materials-2021-07-13_en)
- EU Establishes Strategic Partnership with Uzbekistan on Critical Raw Materials (2024). *European Commission*, 2024. április 5. Online: [https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/en/ip\\_24\\_1806](https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/en/ip_24_1806)
- European Commission (2023): *Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on "European Economic Security Strategy"*. JOIN/2023/20 final. 2023. június 20. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023JC0020>
- Global Gateway: EU and Argentina Step Up Cooperation on Raw Materials (2023). *European Commission*, 2023. június 13. Online: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_23\\_3217](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3217)
- GROHOL, Milan – VEEH, Constanze (2023): *Study on the Critical Raw Materials for the EU 2023*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- HODGSON, Robert (2024): Critical Raw Materials: How the EU Hopes to Secure a Key Element of the Energy Transition – Focus. *Euronews*, 2024. április 17. Online: <https://euronews.com/green/2024/04/17/critical-raw-materials-how-the-eu-hopes-to-secure-a-key-element-of-the-energy-transition-f>
- Joint Statement EU-US Trade and Technology Council of 4-5 April 2024 in Leuven, Belgium (2024). *European Commission*, 2024. április 5. Online: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement\\_24\\_1828](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_1828)
- LECOQ, Marie (2023): Explainer: Where are the Critical Raw Materials the EU Needs for Its Green Transition? *Euronews*, 2023. március 10. Online: <https://euronews.com/business/2023/03/10/explainer-where-are-the-critical-raw-materials-the-eu-needs-for-its-green-transition>
- MOROZ, Yevgeny [é. n.]: Graphite Deposits in Ukraine: Availability and Prospects. *Geological Investment Group*. Online: <https://geogroup.com.ua/en/blog-en/graphite-deposits-in-ukraine-availability-and-prospects/>
- NEEMA, Christian Géraud (2024): Navigating Critical Mineral Supply Chains: the EU's Partnerships with the DRC and Zambia. *Africa Policy Research Institute*, 2024. március 6. Online: <https://afripoli.org/navigating-critical-mineral-supply-chains-the-eus-partnerships-with-the-drc-and-zambia>
- UNGURU, Manuela et al. (2022): Ukraine's Trade in Non-Food Raw Materials. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC130392>
- ZULEEG, Fabian (2023): *Economic Security: A New EU Paradigm?* Brussels: European Policy Centre. Online: [https://epc.eu/content/PDF/2023/Economic\\_security\\_DP\\_v5.pdf](https://epc.eu/content/PDF/2023/Economic_security_DP_v5.pdf)